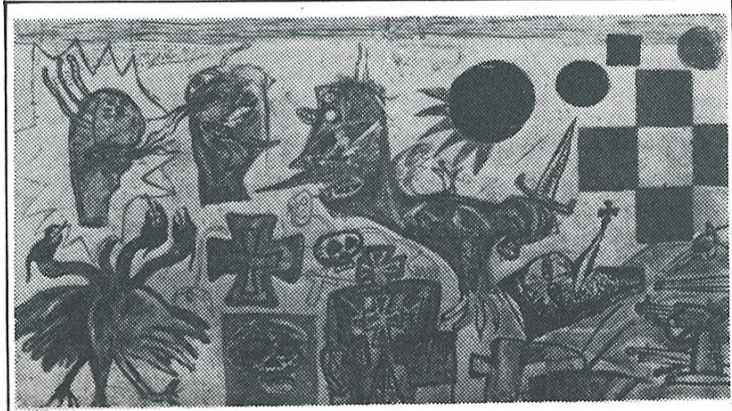

ražavao »suštinu osobnosti umetnosti reči i zakonitosti realizacije tih osobnosti u procesu njenog istorijskog razvoja« (»Sjužet i hudožestvennaja sistema«: 10). Autor vidi dva glavna razloga za uvođenje novog termina: 1. polivalentnost termina *siže*, koja proističe iz više tačaka gledišta na sâm pojam, te nužno traži ograde i preciziranja pri svakoj upotrebi, i 2. metaforični karakter reči *siže*. Čilević pokazuje da je termin koji predlaže primenljiv na sva tri književna roda. On smatra da termin *sižejnost* može dovesti, i do preciznije upotrebe termina *fabularnost* (rus. *fabul'nost'*), koji se već primenjuje u nauci o književnosti. Sa druge strane, novi pojam bi pomogao da se bolje definišu predmet i zadatak sižeologije.

Sa metodoške tačke gledišta, zanimljivi su i rezultati do kojih je došao B. Korman, u svojoj semantičkoj interpretaciji sižejne dinamike

petar duža

(sintagmatika) lirске pesme. On dokazuje da se u osnovi segmentacije lirskog sižea nalazi reč, a da se siže modelira kao spajanje reči (»Voprosy sjužetosloženija« 5: 22—28).

Razvoj sižeologije odrazio se i na koncepciju sižeoloških seminara i zbornika. Počev od treće sveske, zbornici imaju tematski karakter. Recimo, u trećem i petom zborniku štampani su tekstovi koji se bave pitanjima odnosa između sižea i kompozicije, posebno odnosa između sižea i autora. Kategorijski par *siže i ideja* analizira se u monografiji Levitanova i Čilevića. Sižejne strukture se izučavaju na primerima iz dela ruske klasične, sovjetske i svetske književnosti. Tehnika sižea i njihova konkretna analiza su u šestom zborniku ilustrovani samo na materijalu ruske književnosti. U poslednjem zborniku siže se razmatra kao element umetničkog sistema, uzajamno povezan sa metodom, kompozicijom i autorskim likom. Valja reći da se sižejni aspekt ne istražuje samo u pojedinačnim delima, već i u književnim ciklusima.

1. Već u dvadesetim godinama Prop ne priznaje »neraščlanjivost motiva«, dokazujući da je i motiv deljiv na funkcionalno varijantne elemente (Propp, 1969: 18).

2. Pod pojmom *Daugavpilska škola* podrazumevamo tekstove grupe istraživača-sižeologa, okupljenih oko katedre za rusku i svetsku književnost na Daugavpilskom pedagoškom institutu, u Letoniji. Katedrom i sižeološkim istraživanjima rukovodio je Leonid Maksović Čilević. On je i glavni urednik zbornika *Pitanja tehnike sižea* (»Voprosy sjužetosloženija«, br. 1, 2, 3, 4, 5; Riga 1969—1978). Od treće sveske, izašle 1974. godine, sveske su dobile status međunarodnih tematskih zbornika Sovjetske Republike Letonije. Iste godine u Daugavpilsu počnu organizovati biženalne međunarodnišketske diskusione tribine — sižeološke seminare. Krug istraživača se stalno širio, istraživanja su bivala sve obimnija. Osim navedenih pet zbornika, štampala su u sledeća dva: *Tehnika sižea u ruskoj književnosti* (»Sjužetosloženije u ruskoj literaturi«, 1980) i *Siže i umetnički sistem* (»Sjužet i hudožestvennaja sistema«, 1983) kojima se, kako nam saopštavaju urednici, »završava rad na temi«. Sistematska sižeološka proučavanja ove škole odrazila su se i u sledećim dvema monografijama: L. S. Levitan i L. M. Čilević: *Siže i ideja* (»Sjužet i ideja«, 1973) i L. M. Čilević: *Siže Čehovljeve pripovetke* (»Sjužet čehovskog rasskaza«, 1976).

3. Daugavpilskim istraživačima je bliska i Lotmanova koncepcija *dogadaja* kao praelementa sižea: siže — razraden događaj, premeštanje junaka preko granice semantičkog polja (Lotman, 1970: 282—288).

IZVORI

- Čilević, L. M., 1976. *Sjužet čehovskog rasskaza*. Riga: Zvajgzne. Frejdenberg, O., 1936. *Poetika sjužeta i žanra*. Leningrad: Hudožestvennaja literatura.
- Korman, B. O., 1877. *O celosnosti literaturnog proizvedenija*. »Izvestija AN SSSR, serija jezika i literatury«, t. 36, № 6.
- Levitana, L. S., Čilević, L. M., 1973. *Sjužet i ideja*. Riga: Zvajgzne.
- Medvedev, P. N., 1928. *Formal'nyj metod v literaturovedenii*. Leningrad: Priboj.
- Medvedev, P. N., 1976. *Formalni metod u nauci o književnosti*. Preveo Đordžije Vuković. Beograd: Nolit.
- Petrovskij, M. A., 1927. *Morfologija novelly*, u: *Ars Poetica*. Sbornik statej pod red. M. A. Petrovskog. Moskva: GAHN. Propp, V. Ja., 1969. *Morfologija skazki*. Leningrad: Nauka. Propp, V., 1982. *Morfologija bajke*. preveo Petar Vujičić. Beograd: Nolit.
- Sjužet ihudožestvennaja sistema*. *Mežvuzovskij sbornik naučnyh trudov*, 1983. Daugavpils.
- Sjužetosloženije v ruskoj literaturi*. *Sbornik statej*, 1980. Daugavpils.
- Školovskij, V., 1981. *Energija zabluzdenija*. Moskva: Sovetskij pisatel'.
- Školovskij, V., 1959. *Hudožestvennaja proza*. Moskva: Sovetskij pisatel'.
- Školovskij, V., 1923. *Literatura i kinematograf*. Berlin: Russkoe Universalnoe Izdatel'stvo.
- Propp, V., 1925. *O teorij prozy*. Moskva — Leningrad: Krug. Školovskij, V., 1983. *O teorij prozy*. Moskva: Sovetskij pisatel'. 1969—1972. *Texte der russischen Formalisten*, Band I—II. München: Vilhelm Fink Verlag.
- Tomaševskij, B., 1925. *Teorija literatury*. (Poetika). Leningrad: Gosudarstvennoe izdatel'stvo.
- Tomaševskij, B. V., 1972. *Teorija književnosti*. *Poetika*. Prevela Nena Bogadanović. Beograd: Srpska književna zadruga.
- Tynjanov, Ju. N., 1977. *Poetika*. *Istorija literatury*. Kino. Moskva: Nauka.
- Vesolovskij, A. N., 1940. *Istoričeskaja poetika*. Leningrad: Hudožestvennaja literatura.
- Vinogradov, V. V., 1963. *Sjužet i stil*. Moskva: Izdatel'stvo AN SSR.
- Voprosy sjužetosloženija*. *Sbornik statej* 1, 1969. Riga: Zvajgzne.
- Voprosy sjužetosloženija*. *Sbornik statej* 2, 1972. Riga: Zvajgzne.
- Voprosy sjužetosloženija*. *Sbornik statej* 3, 1974. Riga: Zvajgzne.
- Voprosy sjužetosloženija*. *Sbornik statej* 4, 1976. Riga: Zvajgzne.
- Voprosy sjužetosloženija*. *Sbornik statej* 5, 1978. Riga: Zvajgzne.
- Vygotskij, L. S., 1968. *Psihologija iskusstva*. Moskva: Iskusstvo.
- Vigotski, L., 1975. *Psihologija umetnosti*. preveo Jovan Janičević. Beograd: Nolit.

spavam u frižideru

jani virk

TRČIMO KROZ POLJE

Trčimo kroz polje.
Bojiš se seljaka,
koji ore njivu.
A on te uopšte ne vidi.
Na nebu su oblaci
i komad božjeg oka.
Trčimo kroz polje
i rasipamo seme.
Niko nas ne vidi.
Niko ne broji naše korake.
Trčimo kroz polje
i gledamo u nebo.

SNEG UBACUJEŠ U MENE

Sneg ubacuješ u mene.
Bojim se
i zato zatvaram usta.
Ti mi se smeješ
i moram reći
ti me ne mrziš.
Ja nisam kao ti.
Bojim te se
i skoro te mrzim.
Teško ću izdržati do proleća.
Tada ću se znaš već
iztopiti

UBIJEN MUNJOM

Ubijen munjom
padam po obronku.
Lišće sušiti
i suve grane pucaju.
kestenje se zatvara
i upire nazad na drveće.
Životinje pred krtičnjacima
nemo me posmatraju.
Sada sam mrtav.
U tragu ptičjeja pera
skrivena su slova mojega imena.

SADA SAM JAK

Sada sam jak.
Razvijem zidove i ćutim.
Zatvaram oči.
Ne gledam:
znam, sve je u meni.
Jak sam.
Senke povijam
u ledima.
Jak sam. tu vasionu,
koja je u mojoj glavi
rasterujem
s udarcima metle.
Jak sam. Smrt
menjam u svotu tvar.

NEMA STRAHA

Nema straha.
Nema straha nigde.
Prašina u ušnoj masti.
Prašina.
nema prašine.
nema prašine nigde.
Tvoja ruka.
Nema je.
Ti si.
Nema te.
Aj aj.
aj aj.

U MOJU KUHINJU

U moju kuhinju pada kiša.
Plivam,
dok kuvam ručak.
Škrge namećem
na atome kiseonika.
Kroz mene teče
vođeni tok.
Moje grudi su tanjir
za raskuvano povrće.

MRAZ JE PSA

Mraz je psa
zamrznuo u trku.
Noge mu je uhvatio
u zaledenu svecu.
Jezik mu je stegao
u ledeni pladanj.
Rep mu je uklještio
u ledeni stub.
Trči trči psu.
Mraz je u tvome snu.

TEK KAD SPAVAŠ

Tek kad spavaš
zanaš da te nema.
I ne vrištiš.
I ne premeštaš
panično stvari.
Tada si sam.
Stvari klize;
i klize: i odklize
mimo tebe.
Nigde nema komadića večnosti.
Nigde nema komadića tebe.

ŽIV ILI MRTAV?

Ležim uz vodu.
Vetar donosi prašinu
kroz moju znojnu senku.
Mravi kopaju prolaz
pod mojom rukom.
S drveća pada lišće,
polako me prekriva.
Sunce se odbija
od mog zuba
i ubija ptiče.
Sam sam.
Skoro sam.
Roj mušica kruži mi
nad istopljenom glavom.
Sam sam.
Svi su već
na drugoj strani.

SPAVAM U FRIŽIDERU

Spavam u frižideru.
Jogurtne čaše
skaču kroz mene.
U komadu sira,
šire se rupe,
daju mi kiseonik.
Kroz mene ležu
listovi salate.
Spavam u frižideru.
Mast se topi,
teče mi u uši.
Plan za kokoške,
kokodače u jajima.
Hladno pivo
me poliva.
Spavam u frižideru.
Jezik mi je zamrznut
uz hladnece cevi.

Sa slovenačkog prevela:
Lidija Srebotnjak Prišič